

Materiały pomocnicze dla nauczyciela do przygotowania planu wynikowego dla klasy I liceum ogólnokształcącego i technikum

Uwaga: Treści z zakresu rozszerzonego zaznaczono na żółto. Tematy z zakresu rozszerzonego dodatkowo opatrzone literami ZR.

Materiał	Wymagania w podstawie programowej Uczeń:	Wymagania szczegółowe zoperacjonalizowane Uczeń:
WPROWADZENIE		
<p><u>podręcznik</u> W kręgu teorii literatury, s. 6</p>	<p>I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe I.1.3
<p><u>podręcznik</u> W świecie znaków, s. 8</p> <p>W zależności od intencji, czyli o funkcjach językowych tekstów, s. 12</p>	<p>II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; rozróżnia typy znaków • i określa ich funkcje w tekście II.3.1 • zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt) II.3.2 • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną) II.3.3
STAROŻYTNOŚĆ		
<p>Biblia <u>podręcznik</u> Biblia – księga ksiąg, s. 20</p> <p>Czytanie ze zrozumieniem. Anna Świderkówna, <i>Rozmowy o Biblii</i>, s. 24</p>	<p>I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji,
<ul style="list-style-type: none"> • nazywa rodzaje literackie oraz określa ich cechy • przyporządkowuje gatunki literackie do odpowiedniego rodzaju literackiego • przyporządkowuje utwór literacki do odpowiedniego gatunku i rodzaju • nazywa typy znaków • określa funkcje znaków językowych w tekście • opisuje budowę aktu komunikacji • określa składowe aktu komunikacji • wymienia funkcje tekstu • określa funkcje danego tekstu 		
<ul style="list-style-type: none"> • sytuuje Biblię w starożytności • rozróżnia utwory fantastyczne, symboliczne, realistyczne • podaje cechy psalmu • rozpoznaje w utworze i nazywa środki artystyczne, znaczeniowe, składniowe i wersyfikacyjne • określa funkcję środków artystycznych, znaczeniowych, składniowych i wersyfikacyjnych w utworze literackim 		

<p>Świadomość dobra i zła. Księga Rodzaju, s. 26</p> <p>Michał Anioł, <i>Grzech pierworodny i wygnanie z raju</i>, s. 29</p> <p>Mark Twain, <i>Pamiętniki Adama i Ewy</i>, s. 30</p> <p>O niezawinionym cierpieniu. Księga Hioba, s. 32</p> <p>Georges de La Tour, <i>Hiob</i> lub <i>Hiob wyszydzany przez żonę</i>, s. 38, Tadeusz Różewicz, <i>Hiob 1957</i>, s. 39</p> <p>Człowiek wobec marności. Księga Koheleta, s. 40</p> <p>„Żar jej to żar ognia, płomień Pański...” O miłości w Pieśni nad Pieśniami, s. 44</p> <p>Umberto Eco, <i>Imię róży</i>, s. 49</p> <p>Człowiek wobec Boga w psalmach, s. 50</p> <p>Roman Brandstaetter, <i>Psalm o przypowieściach</i>, s. 54</p> <p>Jak zrozumieć Apokalipsę?, s. 55</p> <p>Andrzej Stasiuk, <i>Władek</i>, s. 62</p> <p>Film jako tekst kultury. Infografika, s. 64</p>	<p>literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r. I.1.1</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową) I.1.2 • rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe I.1.3 • rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, • w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje I.1.4 • interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego I.1.5 • rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi • i estetycznymi; poddaje ją refleksji I.1.9 • rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje I.1.10 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje treści biblijne na poziomie dosłownym i przenośnym • określa tematykę czytanych utworów • wyjaśnia tytuł czytanego utworu • wyjaśnia związek między tytułem a treścią utworu • charakteryzuje podmiot liryczny w utworze poetyckim • określa sposób budowania obrazów poetyckich w utworze • wymienia wartości w życiu człowieka wskazane przez Koheleta • wyjaśnia słowa Koheleta o marności • uzasadnia zdanie, że Księga Koheleta jest traktatem filozoficznym • omawia koncepcję szczęścia wg Koheleta • wskazuje w Księdze Koheleta pytania retoryczne • opisuje postacie przedstawione na obrazie Gustawa Klimta • wymienia i charakteryzuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim • charakteryzuje narratora w utworze epickim • określa stosunek narratora do bohaterów w utworze epickim • omawia rodzaje filmów i konwencje filmowe • wymienia elementy języka filmowego • charakteryzuje rodzaje planu filmowego • omawia pojęcia: montaż, perspektywa, scenografia i inne • odnajduje w utworze wartości uniwersalne • odnajduje w utworach dominujące motywy • dostrzega powtarzalność motywów biblijnych w utworach będących nawiązaniem lub kontynuacją • porównuje ze sobą utwory literackie różnych epok, określa podobieństwa i różnice • określa rolę Biblii w tworzeniu znaczeń uniwersalnych • dostrzega rolę Biblii w budowaniu własnego systemu wartości • przedstawia swoją interpretację utworu literackiego • cytuje fragmenty tekstu w celu uzasadnienia swojego zdania • podaje podstawowe wiadomości na temat Biblii (pochodzenie, budowa, Stary i Nowy Testament, księgi
---	--	---

Wiara w życiu człowieka. *Dekalog*
Krzysztofa Kieślowskiego, s. 66

Biblia – podsumowanie, s. 68

- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych
- i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych **I.1.11**
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania
- w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne **I.1.13**
- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej **I.1.14**
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny **I.1.15**
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości **I.1.16**

biblijne, gatunki biblijne, języki Biblii, Pięcioksiąg Mojżeszowy, rozdziały i wersety)

- wymienia najważniejsze księgi Starego Testamentu, postaci bohaterów biblijnych oraz najważniejsze biblijne motywy
- wyjaśnia, na czym polega religijna i kulturotwórcza rola Biblii
- wymienia sposoby odczytywania Biblii (jako księgi świętej, jako dzieła zawierającego sens moralny, jako tekstu kultury)
- streszcza biblijny opis stworzenia świata i człowieka oraz wygnanie pierwszych ludzi z raju
- odczytuje biblijny opis stworzenia świata jako hymn na cześć Wszechmogącego; porównuje go z mitologiczną kosmogonią
- poprawnie używa pojęć: politeizm, monoteizm
- podaje podstawowe wiadomości o Księdze Psalmów (m.in. na temat jej autorstwa)
- wymienia podstawowe rodzaje psalmów
- rozpoznaje rodzaj wskazanego psalmu
- interpretuje psalmy biblijne jako uniwersalną opowieść o relacjach między człowiekiem a Bogiem
- określa obraz Boga przedstawiony w psalmach, wskazując zastosowane środki językowe (np. porównania, epitety, symbole)
- podaje najważniejsze przekłady psalmów na język polski
- opowiada historię Hioba
- podejmuje próby samodzielnego odczytania sensów czytanej opowieści
- formułuje własne sądy i opinie, uzasadnia je
- tworzy samodzielne wypowiedzi argumentacyjne (stawia tezę i dobiera argumenty, odwołując się do czytanych tekstów)
- czyta ze zrozumieniem eseistyczny tekst popularnonaukowy; wykorzystuje zawarte w nim informacje do interpretacji opowieści biblijnej
- snuje własne refleksje na temat cierpienia i wiary oraz związanych z nimi tekstów w wypowiedzi pisemnej
- opisuje styl biblijny
- wymienia charakterystyczne cechy i typowe środki stylistyczne stylu biblijnego

		<ul style="list-style-type: none"> • swoimi słowami przedstawia tematykę Pieśni nad pieśniami, charakteryzuje uczestników dialogu • w czytanych fragmentach wskazuje cechy pieśni miłosnej • odczytuje religijny sens miłosnego dialogu • wskazuje charakterystyczne obrazy i symbole, odczytuje ich symboliczny sens (korzysta ze słowników i leksykonów, również tych on-line) • wyjaśnia, dlaczego Pieśń nad pieśniami znalazła się wśród tekstów religijnych • przedstawia obraz miłości ukazany w Hymnie św. Pawła • w utworze św. Pawła wskazuje cechy gatunkowe hymnu • określa, jaki obraz miłości wyłania się z Biblii • przedstawia różne koncepcje miłości obecne w kulturze europejskiej (np. miłość kochanków, miłosierdzie, chrześcijańska wspólnota)
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury	<ul style="list-style-type: none"> • przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych I.2.1 • analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację I.2.2 • określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; rozumie pojęcie <i>katharsis</i> i charakteryzuje jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła I.2.4 	<ul style="list-style-type: none"> • cytuje fragmenty utworów literackich • wyjaśnia główną myśl utworu • omawia wrażenia wywołane odbiorem dzieła sztuki • odczytuje elementy obrazu • uzupełnia informacje o tekście • analizuje formę wypowiedzi podmiotu lirycznego • określa tematykę utworu literackiego • określa tematykę dzieła sztuki • wyraża główną myśl utworu • porządkuje informacje od najważniejszych do najmniej istotnych • opowiada, czego dowiedział się z przeczytanego tekstu naukowego lub publicystycznego • określa, jaka jest główna myśl utworu literackiego • określa strukturę utworu
III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę III.1.4 • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni III.1.7 	<ul style="list-style-type: none"> • redaguje wypowiedź na określony temat • prowadzi kulturalną dyskusję • rozumie, w jaki sposób środki retoryczne oddziałują na odbiorcę i stosuje je w swoich wypowiedziach w określonym celu

	<p>III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie III.2.1 • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki III.2.2 • zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji III.2.4 • tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca III.2.6 • w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu sformułowanych sądów III.2.10 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje pytania do treści czytanego tekstu • formułuje pytania do treści akapitów • bierze udział w dyskusji, rzeczowo uzasadniając własne zdanie • wygłasza opinie ze świadomością funkcji tekstu • redaguje wypowiedź o charakterze argumentacyjnym
	<p>IV. Samokształcenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach IV.2 • dokonuje krytycznej selekcji źródeł IV.5 • posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line IV.8 • gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych IV.10 	<ul style="list-style-type: none"> • selekcjonuje materiał • dobiera materiały do swoich wypowiedzi, hierarchizując je • korzysta ze słowników ogólnych i specjalistycznych w wersji tradycyjnej i on-line • gromadzi informacje dotyczące danej dziedziny wiedzy czy zagadnienia

Antyk grecko-rzymski

podrecznik

Antyk grecko-rzymski. O epoce, s. 70

Czytanie ze zrozumieniem. Umberto Eco *Historia piękna*, s. 78

Sztuka pisania. Streszczenie, s. 80

Klasycyzyzm idealna piękna. Poliklet *Doryforos*, s. 81

Drogi greckiej filozofii. Sokrates i Platon, s. 82

Platon, *Obrona Sokratesa*, s. 83

Platon, *Państwo*, s. 88

ZR Co wpływa na dobrą organizację państwa? Platon, *Państwo*, s., 90
Platon, *Państwo*, s., 90
Józef Tischner, *Kłamstwo polityczne*, s. 93

ZR Jak przemawiać skutecznie?
Retoryka Arystotelesa, s. 95

Retoryka – sztuka przemawiania, s. 98
Przemówienie Józefa Becka, s. 101

Czy warto być buntownikiem? Wokół Prometeusza, s. 104

Jan Parandowski, *Mitologia*, s. 104
Ajschylos, *Prometeusz w okowach*, s. 106

Arnold Boeclin, *Prometeusz*, s. 110

„Los jest jego własnością, kamień jego kamieniem”. Mit o Syzyfie, s. 111

Jan Parandowski, *Mitologia*, s. 111

Albert Camus, *Mit Syzyfa*, s. 113

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich

- rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r. **I.1.1**
- rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową) **I.1.2**
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, ody, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe **I.1.3**
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje **I.1.4**
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego **I.1.5**
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter **I.1.6**
- zna ramy czasowe starożytności
- umieszcza utwór antyczny w odpowiedniej epoce
- czyta ze zrozumieniem tekst popularnonaukowy
- określa tematykę przeczytanego tekstu
- podaje przyczyny rozwoju sztuki w okresie Peryklesa
- wskazuje różnice między sztuką egipską a grecką
- definiuje pojęcie *kalokagatia*
- **charakteryzuje ideał państwa wg Platona**
- **podaje, jakie grupy społeczne wymienia Platon**
- **formuluje tezę przedstawioną przez Platona w swoim dziele**
- **określa, w jakim stopniu projekt Platona jest utopijny**
- **wymienia wady i zalety państwa Platona**
- **porównuje rolę współczesnego filozofa z filozofami u Platona i Tischnera**
- **wyjaśnia znaczenia metafor w tekście Tischnera**
- **określa, o jakiej prawdzie mówią Platon i Tischnera**
- **określa cel analiz politycznych u Platona i Tischnera**
- **czyta ze zrozumieniem tekst Arystotelesa**
- **wyjaśnia, na czym polega uniwersalny charakter mowy**
- **określa typy mowy i wymienia ich cechy**
- podaje cechy ody, eposu, tragedii antycznej
- rozpoznaje w utworze i nazywa środki artystyczne, znaczeniowe, składniowe i wersyfikacyjne
- określa funkcję środków artystycznych, znaczeniowych, składniowych i wersyfikacyjnych w utworze literackim
- odczytuje treści mitologiczne na poziomie dosłownym i przenośnym
- określa tematykę czytanych utworów
- wyjaśnia tytuł czytanego utworu
- wyjaśnia związek między tytułem a treścią utworu
- charakteryzuje podmiot liryczny w utworze poetyckim
- określa sposób budowania obrazów poetyckich w utworze
- wymienia i charakteryzuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim
- charakteryzuje narratora w utworze epickim
- określa stosunek narratora do bohaterów w utworze epickim
- odnajduje w utworze wartości uniwersalne
- odnajduje w utworach dominujące motywy

Nikolai Burdykin, *Szyf*, s. 118

„I swoim śpiewem oczarował wszystkich !”. Mit o Orfeuszu i Eurydyce, s. 116

Jan Parandowski, *Mitologia*, s. 116

Owidiusz, *Metamorfozy*, s. 118

Peter Paul Rubens, *Orfeusz i Eurydyka* i Zbigniew Herbert, *H.E.O.*, s. 120

Narcyz – o człowieku, który kochał samego siebie, s. 122

Robert Graves, *Narcyz*, s. 128

Pierre & Gilles, *Narcisse*, s. 124

Przyczyny wojny trojańskiej, s. 125

Jan Parandowski, *Mit o wojnie trojańskiej*, s. 126

Homer, *Iliada*, s. 129

Walka na śmierć i życie – pojedynek Achillesa z Hektorem, s. 132

Czy można dojść do porozumienia z wrogiem? 136

Homer, *Odyseja*, s. 139

W drodze do Itaki, s. 140

Konstantinos Kawafis, *Itaka*, s. 147

Tymczasem na Itace, s. 148

Margaret Atwood, *Penelopiada*, s. 150

Początki teatru. Infografika, s. 152

Cechy tragedii antycznej, s. 154

ZR Arystoteles, *Poetyka*, s. 155

Teatr grecki. Infografika, s. 158

O nieuchronności fatum. Mit o rodzinie Labdakidów, s.159

- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej **I.1.8**
- rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji **I.1.9**
- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje **I.1.10**
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych **I.1.11**
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne **I.1.13**
- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej **I.1.14**
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny **I.1.15**
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz
- dostrzega powtarzalność motywów antycznych w utworach będących nawiązaniem lub kontynuacją
- porównuje ze sobą utwory literackie różnych epok, określa podobieństwa i różnice
- określa rolę literatury antycznej w tworzeniu znaczeń uniwersalnych
- dostrzega rolę filozofii greckiej w budowaniu własnego systemu wartości
- przedstawia swoją interpretację utworu literackiego
- cytuje fragmenty tekstu w celu uzasadnienia swojego zdania
- przedstawia okres klasyczny jako szczyt rozwoju kultury greckiej
- wymienia najważniejsze osiągnięcia kultury greckiej i rzymskiej
- wskazuje eposy Homera jako początki literatury; określa ich tematykę, wskazuje najważniejsze cechy
- wymienia bohaterów wojny trojańskiej; charakteryzuje najważniejszych z nich
- wymienia i opowiada wybrane zdarzenia z wojny trojańskiej i przygody Odyszeusza
- wyjaśnia termin: porównanie homeryckie (na przykładach)
- przedstawia cechy herosa greckiego (np. na przykładzie Achillesa)
- opowiada mit o powstaniu Rzymu
- omawia drzewo genealogiczne rodu Eneasza
- tworzy plan ramowy dziejów potomków Eneasza
- charakteryzuje postać Eneasza
- interpretuje zakończenie mitu
- porównuje opisy powstania Rzymu w *Eneidzie* i w micie o powstaniu Rzymu
- wskazuje środki językowe we fragmencie *Eneidy* oraz określa ich funkcje
- wyjaśnia pojęcie mitu, podaje przykłady mitów
- podaje cechy mitu jako opowieści dawnych ludów
- wymienia podstawowe rodzaje mitów
- opowiada, jak wg mitologii greckiej powstał świat, bogowie, ludzie
- przedstawia „genealogię” bogów greckich

<p>Jan Parandowski, <i>Mitologia</i>, s. 159</p> <p><u>lektura</u>: Sofokles, <i>Antygona</i>, <u>podręcznik</u>: Sofokles, <i>Antygona</i>, s. 162</p> <p><u>lektura</u>: Sofokles, <i>Antygona</i>, <u>podręcznik</u>: <i>Między rozsądkiem a miłością, lękiem a odwagą</i>, s. 163</p> <p><u>lektura</u>: Sofokles, <i>Antygona</i>, <u>podręcznik</u>: „Współkochać przyszląm, nie wspólnienawidzić”. Spór Antygony z Kreonem, s. 165</p> <p><u>lektura</u>: Sofokles, <i>Antygona</i>, <u>podręcznik</u>: Jakim władcą jest Kreon?, s. 168</p> <p><u>podręcznik</u>: Kazimiera Iłakowiczówna, <i>Antygono, patronko sióstr</i>, s. 173</p> <p>Sztuka pisania. Rozprawka, s. 174</p> <p><u>lektura uzupełniająca</u>: Sofokles, <i>Król Edyp</i> <u>podręcznik</u>: Sofokles, <i>Król Edyp</i>, s. 182,</p>		<p>znaczenie dla budowania własnego systemu wartości I.1.16</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje najważniejszych bogów greckich, określa, czym się zajmowali i jakie były ich cechy • określa cechy ludzkie i „nadludzkie” bogów • omawia funkcje mitów • na podstawie poznanych mitów wskazuje archetypy i toposy ważne dla kultury europejskiej (np. topos labiryntu, wędrówki, Arkadii, archetyp władcy, społecznika, wojownika, matki itp.) • określa kulturotwórczą rolę mitów w Europie • wymienia ważne dla starożytnych wartości, które wpisane są w opowieści mityczne • czyta ze zrozumieniem fragment literatury naukowej; znajduje w nim potrzebne informacje • w czytany tekście informacyjnym wyróżnia argumenty, kluczowe pojęcia • w czytany tekście wskazuje obecność toposu antycznego; wyjaśnia jego znaczenie • interpretuje szczegółowo fragmenty tragedii • omawia początki teatru greckiego • wymienia cechy tragedii antycznej • wyjaśnia podstawowe pojęcia związane z tragedią antyczną (tragedia, tragizm, <i>hamartia</i>, <i>katharsis</i>) • omawia budowę tragedii antycznej • wyjaśnia, na czym polegała zasada trzech jedności • omawia budowę gmachu teatralnego w starożytnej Grecji • określa problematykę tragedii antycznej • wyjaśnia, na czym polega tragizm sytuacji bohaterów
<p><u>lektura uzupełniająca</u>: Sofokles, <i>Król Edyp</i> <u>podręcznik</u>: Sofokles, <i>Król Edyp</i>, Trudna droga do prawdy, s. 181 Milan Kundera, <i>Niežnośna lekkość bytu</i>, s. 187</p> <p>Na co patrzeć w teatrze. Infografika, s. 190</p>	<p>I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych I.2.1 • analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację I.2.2 • określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; rozumie pojęcie <i>katharsis</i> i charakteryzuje jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła I.2.4 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega umowność sztuki teatralnej • wymienia i charakteryzuje podstawowe elementy języka teatru (tekst, ekspresja ciała, wygląd sceny, wygląd aktora, dźwięki) • porządkuje informacje od najważniejszych do najmniej istotnych • opowiada, czego dowiedział się z przeczytanego tekstu naukowego lub publicystycznego • określa, jaka jest główna myśl utworu literackiego • określa strukturę utworu • dostrzega i nazywa typ argumentacji

<p>ZR <u>lektura</u>: Arystofanes, <i>Chmury</i>, <u>podręcznik</u>: Arystofanes, <i>Chmury</i>, s. 192</p> <p>ZR <u>lektura</u>: Arystofanes, <i>Chmury</i>, <u>podręcznik</u>: W szkole Sokratesa, s. 193</p> <p><u>podręcznik</u>: ZR Powstanie imperium rzymskiego w świetle mitu i <i>Eneidy</i> Wergiliusza, s. 198 Jan Parandowski, <i>Mitologia</i>, s. 199 Wergiliusz, <i>Eneida</i>, s. 201</p> <p>Recepta na życie szczęśliwe. Twórczość Horacego, s. 205, Sława i wieczna pamięć. <i>Wybudowałem pomnik...</i> Horacego, s. 211</p>		<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki I.2.5 • odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki I.2.6 • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu I.2.7 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie <i>katharsis</i> • wyjaśnia, jaki wpływ wywarł starożytny teatr grecki na rozwój sztuki teatralnej • wymienia rekwizyty teatralne i je opisuje • określa, jaki wpływ miało <i>katharsis</i> na odbiór dzieła literackiego • dostrzega wpływ antycznych koncepcji filozoficznych na utwory literackie • określa wpływ dzieł antycznych, motywów mitologicznych na literaturę i sztukę współczesną • cytuje fragmenty utworów literackich • wyjaśnia główną myśl utworu • omawia wrażenia wywołane odbiorem dzieła sztuki • odczytuje elementy obrazu • uzupełnia informacje o tekście • analizuje formę wypowiedzi podmiotu lirycznego • określa tematykę utworu literackiego • określa tematykę dzieła sztuki • wyraża główną myśl utworu
<p>Jaką wiedzę o świecie kryją frazeologizmy?, s. 214</p> <p>Podsumowanie. Antyk grecko-rzymski, s. 218</p>	<p>II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym II.2.5 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje w tekście biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy • podaje znaczenie biblizmów, mitologizmów, sentencji, przysłów i aforyzmów • używa biblizmów, mitologizmów, sentencji, przysłów i aforyzmów zgodnie z ich znaczeniem • wyjaśnia znaczenie mitologicznych związków frazeologicznych • wyjaśnia pochodzące z mitów greckich związki frazeologiczne utrwalone w języku polskim • wyjaśnia, czym jest frazeologizm • rozpoznaje frazeologizmy (w tekście) • wymienia najważniejsze źródła frazeologizmów (mity greckie, Biblia, literatura) • podaje i wyjaśnia znane frazeologizmy wywodzące się z mitologii i Biblii • stosuje w tekście frazeologizmy (wywodzące się z mitologii greckiej)

	<p>II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły <i>-bym, -byś, -by</i> z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń <i>-ji, -ii, -i</i>; zapisu przedrostków <i>roz-, bez-, wes-, wz-, ws-</i>; pisowni przymków złożonych; pisowni nosówek (<i>ą, ę</i>) oraz połączeń <i>om, on, em, en</i>; pisowni skrótów i skrótowców II.4.1 • wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu II.4.2 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły <i>nie</i> oraz partykuły <i>-bym, -byś, -by</i> z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń <i>-ji, -ii, -i</i>; zapisu przedrostków <i>roz-, bez-, wes-, wz-, ws-</i>; pisowni przymków złożonych; pisowni nosówek (<i>ą, ę</i>) oraz połączeń <i>om, on, em, en</i>; pisowni skrótów i skrótowców • stosuje interpunkcję w zdaniach złożonych i całej wypowiedzi w celu uwypuklenia sensu zdania i wypowiedzi
	<p>III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych III.1.1 • rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa) III.1.3 • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę III.1.4 • rozróżnia typy argumentów, w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty <i>ad personam</i>) III.1.5 • rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach III.1.6 • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni III.1.7 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega i nazywa typ argumentacji • określa budowę wypowiedzi retorycznej • redaguje rozprawkę • formułuje argumenty do podanej tezy • formułuje tezę do tekstu • analizuje sposób budowania argumentacji • rozumie, w jaki sposób środki retoryczne oddziałują na odbiorcę i stosuje je w swoich wypowiedziach w określonym celu • rozróżnia argumenty merytoryczne i pozamerytoryczne • znajduje i wymienia argumenty użyte w wypowiedzi argumentacyjnej • określa, na czym polega logika tekstu oraz tok rozumowania w wypowiedzi argumentacyjnej • prowadzi kulturalną dyskusję
	<p>III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie III.2.1 • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, 	<ul style="list-style-type: none"> • redaguje streszczenie tekstu wg wskazówek z podręcznika, a następnie dokonuje jego starannej redakcji • formułuje pytania do treści czytanego tekstu • formułuje pytania do treści akapitów • bierze udział w dyskusji, rzeczowo uzasadniając własne zdanie

		<p>z zachowaniem zasad retoryki III.2.2</p> <ul style="list-style-type: none"> • zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji III.2.4 • tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca III.2.6 • tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym III.2.8 • w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów III.2.10 	<ul style="list-style-type: none"> • wygłasza opinie z uwzględnieniem zasad retoryki i świadomością funkcji tekstu • redaguje wypowiedź na określony temat • redaguje rozprawkę • wygłasza wypowiedź argumentacyjną • wygłasza własną propozycję odczytania tekstu kultury i uzasadnia ją • zabiera głos w klasowej dyskusji • tworzy samodzielne wypowiedzi argumentacyjne • wskazuje motywy decyzji bohaterów, wypowiada swoje oceny i opinie na temat etycznej strony ich wyborów • w swoich wypowiedziach poprawnie używa określeń: <i>mojra</i>, <i>fatum</i>, <i>wina tragiczna (hamartia)</i>, <i>konflikt tragiczny</i>, <i>wybór tragiczny</i>, <i>ironia tragiczna</i> • swoimi słowami wyjaśnia, na czym polegała antyczna koncepcja tragizmu • przedstawia przebieg wydarzeń ukazanych w przeczytanej tragedii (streszcza utwór) • streszcza wybrane mity
	IV. Samokształcenie	<ul style="list-style-type: none"> • porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach IV.2 • dokonuje krytycznej selekcji źródeł IV.5 • gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych IV.10 	<ul style="list-style-type: none"> • selekcionuje materiał • dobiera materiały do swoich wypowiedzi, hierarchizując je • gromadzi informacje dotyczącej danej dziedziny wiedzy czy zagadnienia
ŚREDNIOWIECZE			
<p><u>podręcznik:</u> Średniowiecze. O epoce, s. 224</p> <p>Czytanie ze zrozumieniem. Jacques Le Goff, <i>Symboliczne pojmowanie świata</i>, s. 231</p>	I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r. I.1.1 	<ul style="list-style-type: none"> • umieszcza utwór w odpowiedniej epoce • objaśnia etymologię nazwy epoki i wymienia najważniejsze wydarzenia związane z początkiem i końcem średniowiecza • analizuje specyfikę periodyzacji polskiego średniowiecza • podaje cechy planktu i pieśni średniowiecznej • rozpoznaje w utworze i nazywa środki artystyczne, znaczeniowe, składniowe i wersyfikacyjne

Sztuka pisania. Notatka syntetyzująca, s. 233

„I oto nadejdzie dzień Jego gniewu”.
Hans Memling, *Sąd Ostateczny*, s. 234

ZR Rozważania średniowiecznych filozofów. Święty Augustyn i Święty Tomasz, s. 238

Katedra jako obraz świata duchowego.
Infografika, s. 244

Ile twarzy ma śmierć? *Rozmowa mistrza Polikarpa ze Śmiercią*, s. 246

Peter Bruegel *Triumf śmierci*, s. 252,
Miron Białoszewski, *Wywiad*, s. 253

Wizerunek średniowiecznego rycerza, s. 254, *Rycerz doskonały. Pieśń o Rolandzie* (fragmenty), s. 255

Racja serca wobec powinności rycerskich. *Dzieje Tristana i Izoldy* (fragmenty), s. 260

Henryk Sienkiewicz, *Ogniem i mieczem*, s. 264

film: *Braveheart*, reż. Mel Gibson,
podręcznik: Etos rycerski – anachronizm czy źródło inspiracji?
Braveheart Mela Gibsona, s. 266

podręcznik:
Kto pisze historię? Średniowieczna historiografia, s. 268

- rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową) **I.1.2**
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe **I.1.3**
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne,
- w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje **I.1.4**
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego **I.1.5**
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter **I.1.6**
- rozumie pojęcie groteski, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej artystyczny i wartościujący charakter **I.1.7**
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej **I.1.8**
- rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji **I.1.9**
- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów,
- określa funkcję środków artystycznych, znaczeniowych, składniowych i wersyfikacyjnych w utworze literackim
- streszcza poglądy św. Augustyna na temat pochodzenia człowieka i jego przeznaczenia
- określa rolę wiary i rozumu w rozważaniach św. Augustyna
- ustala adresata wypowiedzi filozofa
- określa, na czym polega konflikt wewnętrzny człowieka wg św. Augustyna
- opisuje postać przedstawioną na obrazie „Wizja św. Augustyna”
- omawia relację człowiek-Bóg w *Wyznaniach* św. Augustyna
- wyjaśnia pojęcie *summa*
- opisuje, w jaki sposób św. Tomasz udowadnia istnienie Boga
- wskazuje przykłady, którymi posłużył się św. Tomasz w toku rozumowania
- wyjaśnia, w jaki sposób św. Tomasz wykorzystuje w swoim wywodzie obserwacje i zasady logiki
- porównuje poglądy św. Augustyna i św. Tomasza
- na podstawie obrazów podaje cechy stylu gotyckiego i wyjaśnia, czemu miały służyć
- określa tematykę czytanych utworów
- wyjaśnia tytuł czytanego utworu
- wyjaśnia związek między tytułem a treścią utworu
- charakteryzuje podmiot liryczny w utworze poetyckim
- określa sposób budowania obrazów poetyckich w utworze
- wymienia i charakteryzuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim
- charakteryzuje narratora w utworze epickim
- określa stosunek narratora do bohaterów w utworze epickim
- odnajduje w utworze wartości uniwersalne
- odnajduje w utworach dominujące motywy
- dostrzega powtarzalność motywów średniowiecznych w utworach będących nawiązaniem lub kontynuacją
- porównuje ze sobą utwory literackie różnych epok, określa podobieństwa i różnice
- określa rolę literatury średniowiecznej w tworzeniu znaczeń uniwersalnych

Na szczytach ziemskiej hierarchii.
Średniowieczny ideał władcy, s. 273,
Ewa Lipska, *Egzamin*, s. 279

Droga do świętości. *Legenda
o świętym Aleksym*, s. 284
Kuszenie świętego Antoniego, s. 285
i Andrzej Bursa, *Święty Józef*, s. 286

Dobra i zła śmierć w średniowieczu,
s. 287
Sztuka dobrego umierania, s. 290

Radosna i pokorna wiara. *Kwiatki
świętego Franciszka*, s. 292
*** Jan Twardowski, s. 296

Na początku była... *Bogurodzica*,
s. 297,
Archaiczność języka *Bogurodzicy*,
s. 302
Juliusz Słowacki, *Hymn*, s. 301

Skarga matki w *Lamencie
świętokrzyskim*, s. 303
Józef Wittlin, *Stabat Mater*, s. 306

ZR Językowe tajemnice
średniowiecznych tekstów. Zmiany
w języku polskim, s. 307, 310

Zabytki języka polskiego, s. 308

Podróż w zaświaty. *Boska Komedia*
Danteo, s. 313

ZR „Iam grzesznik, złego iadem
struty...” François Villona rozważania
o życiu, s. 320

Średniowiecze. Podsumowanie, s. 324

akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji
lirycznej; interpretuje je i wartościuje **I.1.10**

- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych **I.1.11**
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne **I.1.13**
- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej **I.1.14**
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny **I.1.15**
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości **I.1.16**

- dostrzega rolę filozofii średniowiecznej w budowaniu własnego systemu wartości
- przedstawia swoją interpretację utworu literackiego
- cytuje fragmenty tekstu w celu uzasadnienia swojego zdania
- określa budowę wypowiedzi retorycznej
- wymienia średniowieczne wzorce osobowe
- charakteryzuje średniowieczny ideał ascety, rycerza, władcy
- omawia średniowieczny uniwersalizm i teocentryzm
- wyjaśnia i ilustruje przykładami parenetyczny i anonimowy charakter sztuki średniowiecznej
- omawia alegorię i podaje jej przykłady
- wymienia podstawowe cechy stylu romańskiego i gotyckiego oraz podaje ich przykłady w sztuce polskiej i europejskiej
- czyta ze zrozumieniem *Bogurodzicę*
- rozpoznaje podmiot liryczny oraz adresata utworu
- odnajduje w treści *Bogurodzicy* motyw deesis
- omawia kompozycję utworu
- czyta ze zrozumieniem *Lament świętokrzyski*
- wskazuje archaizmy leksykalne i fleksyjne
- rozpoznaje w wierszu motyw *Stabat Mater*
- określa sytuację liryczną, podmiot liryczny i adresatów utworu
- charakteryzuje Maryję jako matkę
- czyta ze zrozumieniem *Rozmowę Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*
- opisuje obraz śmierci przedstawiony w utworze i posługuje się przy tym terminem *alegoria*
- odnajduje w przeczytanym fragmencie motyw *danse macabre*
- na podstawie lektury omawia światopogląd ludzi średniowiecza
- wyjaśnia przyczyny popularności motywu śmierci w średniowieczu
- czyta ze zrozumieniem *Legendę o św. Aleksym*
- streszcza losy św. Aleksego i wskazuje w nich typowe elementy legendy hagiograficznej

			<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje świętego jako ascetę • bierze udział w dyskusji na temat aktualności ascezy oraz jej sensu • wymienia tytuły europejskich eposów rycerskich • analizuje etos rycerza • formułuje zasady miłości rycerskiej • wyjaśnia, kogo dotyczy sformułowanie „panie minionego czasu” • swoimi słowami wyjaśnia, jakie jest przesłanie tekstu Villona • wymienia toposy zawarte w tekście i podaje ich przykłady • określa, jakie refleksje na temat życia płyną z tekstu Villona
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury		<ul style="list-style-type: none"> • przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych I.2.1 • analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację I.2.2 • określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; rozumie pojęcie <i>katharsis</i> i charakteryzuje jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła I.2.4 • charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki I.2.5 • odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki I.2.6 • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu I.2.7 	<ul style="list-style-type: none"> • porządkuje informacje od najważniejszych do najmniej istotnych • opowiada, czego dowiedział się z przeczytanego tekstu naukowego lub publicystycznego • określa, jaka jest główna myśl utworu literackiego • określa strukturę utworu • dostrzega i nazywa typ argumentacji • wyjaśnia pojęcie: asceza • wyjaśnia pojęcie: <i>ars moriendi</i> • wyjaśnia pojęcie: taniec śmierci • wyjaśnia pojęcie: literatura parenetyczna • wyjaśnia, jaki wpływ wywarła religia na rozwój sztuki teatralnej • określa wpływ dzieł średniowiecznych na literaturę i sztukę współczesną • cytuje fragmenty utworów literackich • wyjaśnia główną myśl utworu • omawia wrażenia wywołane odbiorem dzieła sztuki • odczytuje elementy obrazu • uzupełnia informacje o tekście • analizuje formę wypowiedzi podmiotu lirycznego • określa tematykę utworu literackiego • określa tematykę dzieła sztuki • analizuje średniowieczne dzieło sztuki, biorąc pod uwagę kontekst historyczny i kulturowy • wyraża główną myśl utworu

	<p>II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi II.1.1 	<ul style="list-style-type: none"> tworzy wypowiedzi, wykorzystując wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni analizuje teksty pod względem składniowym, słowotwórczym i frazeologicznym
	<p>II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka</p>	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej) II.3.10 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie zabytków języka polskiego określa zmiany, jakie zachodziły w języku polskim na przestrzeni wieków omawia uwarunkowania historyczne początków piśmiennictwa polskiego omawia pochodzenie języka polskiego wymienia i charakteryzuje zabytki języka polskiego charakteryzuje zmiany, które zaszły w języku polskim w zakresie fleksji, składni i fonetyki
	<p>III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki</p>	<ul style="list-style-type: none"> formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych III.1.1 rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa) III.1.3 wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę III.1.4 rozdziela typy argumentów, w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty <i>ad personam</i>) III.1.5 rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach III.1.6 odróżnia dyskusję od sporu i kłótni III.1.7 	<ul style="list-style-type: none"> formułuje argumenty do podanej tezy formułuje tezę do tekstu analizuje sposób budowania argumentacji redaguje wypowiedź na określony temat prowadzi kulturalną dyskusję rozumie, w jaki sposób środki retoryczne oddziałują na odbiorcę i stosuje je w swoich wypowiedziach w określonym celu rozdziela argumenty merytoryczne i pozamerytoryczne znajduje i wymienia argumenty użyte w wypowiedzi argumentacyjnej określa, na czym polega logika tekstu oraz tok rozumowania w wypowiedzi argumentacyjnej
	<p>III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie</p>	<ul style="list-style-type: none"> zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie III.2.1 	<ul style="list-style-type: none"> formułuje pytania do treści czytanego tekstu formułuje pytania do treści akapitów bierze udział w dyskusji, rzeczowo uzasadniając własne zdanie

		<ul style="list-style-type: none"> • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki III.2.2 • zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji III.2.4 • tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca III.2.6 • w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu sformułowanych sądów III.2.10 	<ul style="list-style-type: none"> • wygłasza opinie z uwzględnieniem zasad retoryki i świadomością funkcji tekstu • redaguje rozprawkę • redaguje notatkę syntetyzującą • wygłasza wypowiedź argumentacyjną • wygłasza własną propozycję odczytania tekstu kultury i ją uzasadnia
	IV. Samokształcenie	<ul style="list-style-type: none"> • porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach IV.2 • dokonuje krytycznej selekcji źródeł IV.5 • posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line IV.8 • gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych IV.10 	<ul style="list-style-type: none"> • selekcjonuje materiał • dobiera materiały do swoich wypowiedzi, hierarchizując je • gromadzi informacje dotyczące danej dziedziny wiedzy czy zagadnienia • korzysta ze słowników tradycyjnych i on-line
RENESANS			
<u>podręcznik:</u> O epoce, s. 12	I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje najważniejsze, wstępne informacje o epoce renesansu • wyjaśnia terminy: humanizm, reformacja

Czytanie ze zrozumieniem, Adam Karpiński, *Renesansowa Europa*, s. 22

Renesansowa wizja człowieka – Michał Anioł, *Stworzenie Adama*, s. 24

Renesansowa koncepcja człowieka, s. 26, Giovanni Pico della Mirandola, *Mowa o godności człowieka*, s. 26, Jan Kochanowski, *Pieśń XIX*, s.28, **ZR Michel de Montaigne, *O doświadczeniu*, s. 32, Erazm z Rotterdamu, *Pochwała głupoty*, s. 30**

ZR Kto chciałby mieszkać na Utopii? Tomasz Morus *Utopia*, s. 34
Wisława Szymborska, *Utopia*, s. 38

ZR Literatura błazeńska wczesnego odrodzenia. François Rabelais *Gargantua i Pantagruel*, s. 40

Galeria renesansowego portretu, s. 44

Sonety do Laury Francesca Petrarcki, czyli miłość uwznioślona, s. 46
Adam Mickiewicz, *Do Laury*, s. 49

Boccaccio – mistrz noweli, s. 50

Jan Kochanowski – polski poeta renesansowy, s. 56

Jana Kochanowskiego recepty na życie szczęśliwe, s. 58

Człowiek wobec Boga w twórczości Jana Kochanowskiego, s. 63

Wartość poetyckiej sławy w twórczości Jana Kochanowskiego,

renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r. **I.1.1**

- rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową) **I.1.2**
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe **I.1.3**
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje **I.1.4**
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego **I.1.5**
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter **I.1.6**
- rozumie pojęcie groteski, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej artystyczny i wartościujący charakter **I.1.7**

- na podstawie informacji z podręcznika przedstawia postaci najwybitniejszych humanistów renesansowych (Erazm z Rotterdamu, Jana Kochanowskiego, Kopernika, Giovanniego Pico della Mirandoli, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Tomasza Morusa)
- przedstawia krótko wybitnych twórców włoskiego renesansu
- wymienia wynalazki i odkrycia stanowiące fundamenty renesansu
- wskazuje najważniejsze idee renesansowe
- charakteryzuje postać mówiącą w utworze *Pochwała głupoty*
- określa, jakie refleksje na temat wojen płyną z tekstu Erazma z Rotterdamu
- wskazuje argumenty użyte przez autora
- określa, jaka koncepcja człowieczeństwa wyłania się z tekstu
- przygotowuje argumenty do dyskusji na temat głupoty w tekście Erazma z Rotterdamu
- na podstawie tekstu Montaigne'a wskazuje wartość poznania w życiu
- określa stosunek autora do poznania
- porównuje koncepcję człowieczeństwa z poglądami Mirandoli
- wskazuje, co stanowi podstawę organizacji państwa u Morusa
- określa, jaki aspekt humanizmu jest szczególnie ważny dla autora
- określa, na czym polega nawiązanie Wisławy Szymborskiej do dzieła Morusa
- wyjaśnia, dlaczego wyspa z wiersza jest bezludna
- dokonuje analizy i interpretacji utworu Szymborskiej
- opisuje wizję szczęścia w wierszu i porównuje ją z wizją szczęścia Morusa
- charakteryzuje głównego bohatera z utworu Rabelais'go
- wyjaśnia, w kogo lub co celuje satyra *Gargantua i Pantagruel*
- wskazuje w tekście przykłady stylu potocznego i rubasznego
- podaje podstawowe informacje na temat renesansu

s. 67
Julian Tuwim, *Rzecz czarnoleska*, s. 70

Refleksja i zabawa we fraszkach Jana Kochanowskiego, s. 71
Leopold Staff, *Przedśpiew*, s. 76

Renesansowa wieś i jej mieszkańcy, s. 77
Mikołaj Rej, *Żywot człowieka poczciwego*, s. 78
Jan Kochanowski, *Pieśń Świętojańska o Sobótce* s. 80
Szymon Szymonowicz, *Żeńcy*, s. 84
Wiesław Myśliwski, *Traktat o luskaniu fasoli*, s. 87

Rozpacz, zwatpienie, ukojenie... *Treny*
Jana Kochanowskiego, s. 89

ZR *Treny* Jana Kochanowskiego jako cykl poetycki, s. 96

Władysław Broniewski, *Firanka, W zachwycie i grozie*, s. 99

Renesansowa troska o losy ojczyzny, s. 100, Jan Kochanowski, *Pieśń V* (Księgi wtóre), s. 100, Andrzej Frycz Modrzewski, *O poprawie Rzeczypospolitej* (fragmenty), s. 103, Piotr Skarga, *Kazania sejmowe*, s. 106

lektura: Jan Kochanowski, *Odprawa posłów greckich*

podręcznik: Jan Kochanowski, *Odprawa posłów greckich*, s. 108

lektura: Jan Kochanowski, *Odprawa posłów greckich*

podręcznik: Konflikt racji, s. 109

- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej **I.1.8**
- rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji **I.1.9**
- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje **I.1.10**
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych **I.1.11**
- w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *trenów* i *pieśni* Jana Kochanowskiego, *bajek* Ignacego Krasickiego, *Dziadów cz. II* oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego **I.1.12**
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne **I.1.13**
- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej **I.1.14**
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie w Polsce (kontekst historyczny, postacie)
- szuka literatury przydatnej do opracowania wybranych zagadnień dotyczących kultury i sztuki renesansu; sporządza zestawienie
- interpretuje *Treny*, wykorzystując kontekst biograficzny
- charakteryzuje kreację podmiotu lirycznego w *Trenach*
- opisuje uczucia wyrażone w *Trenach*
- omawia cechy gatunkowe *trenu*
- dostrzega rozczarowanie poety filozofią stoicką w *Trenie IX, X i XI*
- charakteryzuje mądrość przedstawioną w *Trenie IX*
- i dostrzega ironiczny charakter jej pochwały
- analizuje kompozycję *Trenów* jako cyklu, odnajduje rządzącą nią zasadę
- charakteryzuje bohaterkę liryczną *Trenów*
- wskazuje środki językowe służące gloryfikacji zmarłej
- opisuje, w jaki sposób ojciec przeżywa żalobę
- określa, jaką funkcję pełni *Tren XII*
- określa, jaką funkcję pełni motyw snu w *Trenie XVI*
- sporządza notatkę, w której porównuje stany emocjonalne ojca w różnych *Trenach*
- swoimi słowami przedstawia sens fragmentu rozprawy renesansowego filozofa
- wskazuje człowieka i jego sprawy jako temat filozofii renesansowej
- określa, jaka koncepcja człowieczeństwa wyłania się z *pieśni* Kochanowskiego
- przedstawia *pieśń* jako gatunek literacki
- rozpoznaje wiersz sylabiczny
- omawia godność i wolność człowieka jako tematy literatury renesansowej
- na podstawie czytanych tekstów określa, jak w renesansie zmieniły się (w stosunku do średniowiecza) poglądy na człowieka, jego relacje ze światem i Bogiem
- w kontekście czytanych utworów wyjaśnia znaczenie nazw epoki (renesans, odrodzenie) oraz terminów: humanizm, humanista
- porównuje rozumienie humanizmu dawniej i dziś

lektura: Jan Kochanowski, *Odprawa posłów greckich*,

podręcznik: Prestrogi i przepowiednie, s. 112

Zapomniany bestseller? *Żywoty świętych* Piotra Skargi, s. 117

Teatr elżbietkański. Infografika, s. 122,
Dramat szekspirowski. Infografika, s. 124

lektura: William Szekspir, *Romeo i Julia*

podręcznik: William Szekspir, *Romeo i Julia*, s. 126

lektura: William Szekspir, *Romeo i Julia*

podręcznik: Miłość niejedno ma imię, s. 127

lektura: William Szekspir, *Romeo i Julia*

podręcznik: Ku katastrofie, s. 130

lektura: William Szekspir, *Makbet*,

podręcznik: William Szekspir, *Makbet*, s. 134

lektura: William Szekspir, *Makbet*,

podręcznik: Siła wyobraźni a rzeczywistość, s. 135

lektura: William Szekspir, *Makbet*,

podręcznik: Kim jestem? O tożsamości Makbeta, s. 137

lektura: William Szekspir, *Makbet*,

podręcznik: W pułapce władzy, s. 140

kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny **I.1.15**

- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości **I.1.16**

- opisuje kreację podmiotu lirycznego w pieśni Kochanowskiego
- wyjaśnia, na czym polega nawiązanie do życia i twórczości Kochanowskiego w wierszu Bolesława Leśmiana
- rozumie, jakie przesłanie płynie z utworu Leśmiana
- wyjaśnia określenie: Rzecz Czarnoleska
- określa symboliczne znaczenia motywu lipy czarnoleskiej i jego funkcję w utworze Leśmiana
- formułuje przesłanie utworu Juliana Tuwima
- wyjaśnia, dlaczego lipę czarnoleską można uznać za topos poezji polskiej
- porównuje przesłanie utworu Kochanowskiego z Horacjańskim *Wybudowałem pomnik*
- na przykładzie pieśni Kochanowskiego wyjaśnia, czym jest przeczucie i jaką rolę pełni w utworze
- przedstawia fraszkę jako gatunek poezji renesansowej
- czyta ze zrozumieniem tekst naukowy
- wyszukuje potrzebne informacje w tekście naukowym
- przedstawia biografię Jana Kochanowskiego
- na podstawie czytanych utworów wskazuje najważniejsze dla człowieka renesansu wartości
- streszcza poglądy autorów piśmiennictwa renesansowego na temat władzy i powinności obywatelskich
- charakteryzuje wzorzec osobowy obywatela patrioty (na podstawie dzieł Kochanowskiego)
- charakteryzuje ideał władcy zawarty w pieśni chóru z *Odprawy posłów greckich*; wskazuje obowiązki władcy wobec poddanych
- wskazuje, jakie miejsce wśród ideałów obywatelskich renesansu zajmuje cnota rozumiana na wzór stoicki
- opisuje portrety władców w malarstwie renesansu; nazywa cechy, postawy i uczucia portretowanych postaci
- wyjaśnia zmiany w zakresie znaczeniowym słowa „cnota”
- podaje podstawowe informacje o *Odprawie posłów greckich*
- określa, jaki obraz Boga, świata i człowieka wyłania się z *Hymnu*
- charakteryzuje hymn jako gatunek literacki i wskazuje jego cechy w utworze Kochanowskiego

<p>ZR lektura: William Szekspir, <i>Hamlet</i> podręcznik: William Szekspir, <i>Hamlet</i>, s. 146</p> <p>ZR lektura: William Szekspir, <i>Hamlet</i> podręcznik: <i>Hamlet wobec świata i siebie</i>, s. 147</p> <p>ZR lektura: William Szekspir, <i>Hamlet</i> podręcznik: <i>Hamlet i inni</i>, s. 150 Zbigniew Herbert, <i>Tren Fortynbrasa</i>, s. 154</p> <p>spektakl: Jan Klata, <i>H.</i>, podręcznik: <i>Hamlet z wizytą w stoczni – H. Jana Klaty</i>, s. 156</p> <p>Renesans. Podsumowanie, s. 160</p>			<ul style="list-style-type: none"> • analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową wiersza • wymienia cechy stylu klasycznego (jasność, prostota, porządek, harmonia, synteza, uniwersalizm) oraz odnosi je do utworu Kochanowskiego • wskazuje obecny w hymnie topos Boga artysty (<i>Deus artifex</i>) • streszcza (opowiada) przebieg wydarzeń ukazanych • w czytany dramacie • określa przestrzeń sceniczną, w której rozgrywa się akcja dramatu • charakteryzuje bohaterów dramatu, ocenia ich decyzje, wskazuje motywy postępowania • dokonuje analizy i interpretacji wybranych fragmentów czytany dramatu, odczytując uczucia, cele i postawy bohaterów • we fragmentach dramatów Szekspira odnajduje topos świata-teatru • omawia wizję człowieka w dramacie • nazywa wartości i antywartości, reprezentowane przez bohaterów Szekspira • wyjaśnia, na czym polega istota Szekspirowskiej koncepcji tragizmu • na podstawie wybranego dramatu Szekspira przedstawia najważniejsze cechy dramatu szekspirowskiego (złamanie zasad trzech jedności i <i>decorum</i>, budowa, bohaterowie, nowa koncepcja tragizmu itd.) • dokonuje analizy i interpretacji wiersza Zbigniewa Herberta • określa, na czym polega nawiązanie wiersza Herberta do dramatu Szekspira
	<p>I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych I.2.1 • analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację I.2.2 • określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; rozumie pojęcie katharsis i charakteryzuje jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła I.2.4 	<ul style="list-style-type: none"> • porządkuje informacje od najważniejszych do najmniej istotnych • opowiada, czego dowiedział się z przeczytanego tekstu naukowego lub publicystycznego • określa, jaka jest główna myśl utworu literackiego • określa strukturę utworu • wyjaśnia, jaki wpływ wywarła sztuka i literatura antyku na rozwój sztuki i literatury renesansowej

	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki I.2.5 • odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki I.2.6 • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu I.2.7 	<ul style="list-style-type: none"> • określa wpływ dzieł renesansowych na literaturę i sztukę współczesną • cytuje fragmenty utworów literackich • wyjaśnia główną myśl utworu • omawia wrażenia wywołane odbiorem dzieła sztuki • odczytuje elementy obrazu • uzupełnia informacje o tekście • analizuje formę wypowiedzi podmiotu lirycznego • określa tematykę utworu literackiego • określa tematykę dzieła sztuki • wyraża główną myśl utworu • znajduje w tekście cechy eseju
II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną) II.3.3 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i rozpoznaje funkcje tekstów • określa dominującą w tekście funkcję językową
III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej III.1.2 • rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa) III.1.3 • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę III.1.4 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje argumenty do podanej tezy • formułuje tezę do tekstu • analizuje sposób budowania argumentacji • dostrzega i nazywa typ argumentacji • redaguje wypowiedź na określony temat • prowadzi kulturalną dyskusję • zabiera głos w klasowej dyskusji (przekonuje, argumentuje); stosuje środki językowe typowe dla wypowiedzi perswazyjnej • rozumie, w jaki sposób środki retoryczne oddziałują na odbiorcę i stosuje je w swoich wypowiedziach w określonym celu • przygotowuje argumenty do dyskusji na temat łączenia postępu cywilizacji z humanizmem
III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie	<ul style="list-style-type: none"> • zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji III.2.4 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje pytania do treści czytanego tekstu • formułuje pytania do treści akapitów • bierze udział w dyskusji, rzeczowo uzasadniając własne zdanie

		<ul style="list-style-type: none"> • tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca III.2.6 • w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów III.2.10 	<ul style="list-style-type: none"> • wygłasza opinie z uwzględnieniem zasad retoryki i świadomością funkcji tekstu • redaguje rozprawkę • redaguje notatkę syntetyzującą • wygłasza wypowiedź argumentacyjną • wygłasza własną propozycję odczytania tekstu kultury i ją uzasadnia • przygotowuje głos w dyskusji na temat niewiedzy • redaguje notatkę syntetyzującą porównującą edukację u Rabelais'go i Arystofanesa
	IV. Samokształcenie	<ul style="list-style-type: none"> • porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach IV.2 • gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych IV.10 	<ul style="list-style-type: none"> • selekcionuje materiał • dobiera materiały do swoich wypowiedzi, hierarchizując je • gromadzi informacje dotyczącej danej dziedziny wiedzy czy zagadnienia

BAROK

<p><u>podręcznik</u></p> <p>Barok. O epoce, s. 166</p> <p>Czytanie ze zrozumieniem. Janusz Pelc, Barok – epoka przeciwieństw, s. 172</p> <p>Sztuka barokowa – <i>Lekcja anatomii doktora Tulpa</i> – Rembrandt van Rijn, s. 174</p> <p>ZR Między rozumem a wiarą. O filozofii Kartezjusza i Pascala, s. 177</p> <p>Barokowa poezja metafizyczna, s. 182</p>	I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r. I.1.1 • rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową) I.1.2 • rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje najważniejsze, wstępne informacje o epoce baroku • określa ramy czasowe epoki • wyjaśnia terminy: barok, kontrreformacja • wymienia najważniejsze cechy stylu barokowego • rozpoznaje budowle barokowe • wymienia najwybitniejszych uczonych epoki i ich zasługi • przedstawia główne nurty filozoficzne epoki (Pascal, Kartezjusz) • na podstawie tekstów filozofów rozważa miejsce człowieka w świecie • wyjaśnia, na czym polega paradoks ludzkiej egzystencji • opisuje kompozycję zdjęcia Helen Sobiralski • określa nastrój zdjęcia • objaśnia rolę światła na fotografii • opisuje stan emocjonalny kobiety widocznej na zdjęciu • charakteryzuje poezję księdza Baki
--	---	--	--

John Donne, *Sonet VI*
Mikołaj Sęp Szarzyński, *Sonet IV*,
Sonet V
Daniel Naborowski, *Marność*,
Krótkość żywota, *Cnota grunt*
wszystkiemu
Helen Sobiralski, *Cockaignesque*,
s. 188
Witold Maj, *Sonet II*, s. 190

ZR Grafoman czy prekursor? Poezja
księdza Baki, s. 191
Maria Pawlikowska-Jasnorzewska,
Szkicownik poetki, s. 194

Poezja barokowego konceptu – Jan
Andrzej Morsztyn, Daniel
Naborowski, s. 196
Stanisław Grochowiak, ***, s. 200

Sztuka pisanie. Definicja, s. 201

Obraz sarmackiej Polski i Polaków.
Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska,
s. 202
Uta Sienkiewicz, Kolekcja SWOI,
s. 210
Jacek Kaczmarski, *Dobre rady pana*
ojca, s. 211

Co i dlaczego polszczyzna
„pożyczała” z innych języków?, s. 212

Obywatelska odpowiedzialność
za ojczyznę – poezja Wacława
Potockiego, s. 217

film: Peter Weeber, *Dziewczyna*
z perłą

tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę,
sielanekę, balladę, dramat romantyczny, powieść
poetycką, a także odmiany powieści i dramatu,
wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe
I.1.3

- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje **I.1.4**
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego **I.1.5**
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter **I.1.6**
- rozumie pojęcie groteski, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej artystyczny i wartościujący charakter **I.1.7**
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej **I.1.8**
- rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji **I.1.9**
- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje **I.1.10**

- wskazuje w utworze Baki nawiązanie do motywu *danse makabre*
- podaje przykłady kontrastów w utworze Baki
- przedstawia opinię Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej na temat poezji Józefa Baki
- formułuje wnioski dotyczące oceny twórczości Baki przez poetkę
- ustosunkowuje się do opinii Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej na temat twórczości barokowego poety
- uzasadnia własne zdanie
- zapoznaje się z zasadami tworzenia definicji zamieszczonymi w podręczniku
- redaguje definicję na temat wskazany przez nauczyciela
- charakteryzuje styl *Pamiętników* Paska
- streszcza opisane przez Paska zdarzenia
- określa, jaki obraz Polaków wyłania się z *Pamiętników*
- objaśnia pojęcia: *makaronizm*, *latynizm*
- wymienia cechy pamiętnika i podaje ich przykłady z tekstu Paska
- analizuje zdjęcie Uty Sienkiewicz
- określa, na czym polega nawiązanie fotografii do sarmatyzmu
- przygotowuje głos w dyskusji na temat ruchów nacjonalistycznych oraz związku Sarmatów z „kibolami”
- dokonuje analizy i interpretacji wiersza Jacka Kaczmarskiego
- wskazuje wartości, które wywodzą się z tradycji sarmackiej
- przygotowuje się do debaty oksfordzkiej na temat: „Sarmatyzm – powód do dumy czy wstydliva karta?”
- określa rodzaje zapożyczeń w języku polskim
- zastępuje zapożyczenia wyrazami rodzimymi
- wypowiada się na temat roli zapożyczeń we współczesnym języku polskim
- charakteryzuje wizję Boga, świata i człowieka przedstawioną w sonetach Sępa Szarzyńskiego
- w wierszach Sępa Szarzyńskiego odnajduje kryzys typowej dla renesansu wiary w człowieka
- interpretuje czytane wiersze, odnajdując w nich świadomość przemijania, nietrwałości, zmienności

podręcznik: Malarskie inspiracje w filmie Petera Weebbera *Dziewczyna z perłą*, s. 222

podręcznik:
Barok. Podsumowanie, s. 226

- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych **I.1.11**
 - porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne **I.1.13**
 - przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej **I.1.14**
 - wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny **I.1.15**
 - rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości **I.1.16**
- porównuje renesansowy i barokowy obraz Boga, świata i człowieka (np. w *Hymnie* Kochanowskiego i sonetach Sępa Szarzyńskiego)
 - w wierszach Sępa Szarzyńskiego wskazuje środki stylistyczne typowe dla baroku – zwłaszcza na poziomie składni i frazeologii oraz ukształtowania brzmieniowego; dostrzega ich związek z wizją świata zawartą w utworach
 - wyjaśnia terminy, odnosząc je do odpowiednich fragmentów czytanych wierszy: inwersja składniowa, przerzutnia, antyteza, oksymoron, peryfrazja
 - w poznawanych wierszach oraz dziełach sztuki wskazuje cechy stylu barokowego (niepokój, nieład, skomplikowanie, niejasność, dysharmonia)
 - **swoimi słowami przedstawia obraz świata i człowieka przedstawiony w czytanych tekstach filozoficznych**
 - interpretuje czytane utwory, rozpoznając w nich charakterystyczne cechy stylu barokowego
 - określa tematykę i problematykę czytanych utworów
 - przedstawia swoje odczucia i przeżycia wewnętrzne związane z lekturą wierszy
 - odwołując się do tekstów, wyjaśnia terminy: koncept barokowy, konceptyzm, marinizm
 - określa, na czym polegają koncepty stanowiące podstawę omawianych utworów; odnajduje i interpretuje ich puenty
 - wymienia i dostrzega w tekstach środki stylistyczne typowe dla poezji konceptualnej (np. porównanie, przeciwstawienie, paradoks, oksymoron, antyteza, gradacja, wyliczenie, nagromadzenie, kompozycja łańcuchowa, ekwiwokacja, kalambur, figura sumacji) i określa ich funkcje
 - dostrzega powtarzające się w poezji barokowej motywy związane z miłością (ogień i lód, czary, służba, wojna, ogród itp.), określa związane z nimi znaczenia
 - odnajduje w czytanych tekstach (np. *Do trupa*) topos miłości i śmierci, interpretuje sposób jego ujęcia
 - na podstawie poznanych utworów opisuje konwencję barokowej miłości dworskiej
 - określa, jaką rolę w systemie wartości sarmackiej szlachty odgrywała idea „przedmurza chrześcijaństwa”
 - wyjaśnia pojęcia: Sarmata, sarmatyzm

		<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sarmacki styl życia, omawiając strój i styl życia sarmackiej szlachty • omawia relację Boga i człowieka w barokowej poezji metafizycznej • porównuje barokową koncepcję Boga i człowieka z koncepcją renesansową • porównuje koncepcje człowieka i życia w literaturze renesansu i baroku • charakteryzuje marinizm • charakteryzuje sarmatyzm • wymienia najważniejsze barokowe środki językowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki I.2.5 • odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki I.2.6 • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu I.2.7 	<ul style="list-style-type: none"> • określa wpływ siedemnastowiecznych prądów filozoficznych na kulturę baroku • określa, jaka jest główna myśl utworu literackiego • określa strukturę utworu • określa wpływ dzieł barokowych na literaturę i sztukę współczesną • cytuje fragmenty utworów literackich • wyjaśnia główną myśl utworu • omawia wrażenia wywołane odbiorem dzieła sztuki • odczytuje elementy obrazu • uzupełnia informacje o tekście • analizuje formę wypowiedzi podmiotu lirycznego • określa tematykę utworu literackiego • określa tematykę dzieła sztuki • wyraża główną myśl utworu
III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę III.1.4 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie, w jaki sposób środki retoryczne oddziałują na odbiorcę i stosuje je w swoich wypowiedziach w określonym celu
III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie	<ul style="list-style-type: none"> • zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji III.2.4 • w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje pytania do treści czytanego tekstu • formułuje pytania do treści akapitów • bierze udział w dyskusji, rzeczowo uzasadniając własne zdanie • wygłasza opinie z uwzględnieniem zasad retoryki i świadomością funkcji tekstu

		podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów III.2.10	<ul style="list-style-type: none"> wygłasza własną propozycję odczytania tekstu kultury i ją uzasadnia
	IV. Samokształcenie	<ul style="list-style-type: none"> wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć IV.12 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje prezentację multimedialną lub projekt na wybrany temat dotyczący baroku
OŚWIECENIE			
<p><u>podręcznik</u> Oświecenie. O epoce, s. 230</p> <p>Czytanie ze zrozumieniem, Czesław Miłosz, <i>Druga połowa osiemnastego wieku – oświecenie. Zarys tła</i>, s. 238</p> <p>Sztuka pisania. Notatka encyklopedyczna, s. 240</p> <p>Wiek filozofii i rozumu – <i>Model systemu słonecznego</i> Josepha Wrighta, s. 242</p> <p>ZR Poznawcze aspiracje wieku oświecenia, s. 244 John Locke, <i>Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego</i>, s. 244 Immanuel Kant, <i>Co to jest oświecenie</i>, s. 246 Czesław Miłosz, <i>Zakłęcie</i>, s. 248</p> <p><i>Balon</i> Adama Naruszewicza jako przykład klasycyzmu w literaturze, s. 249</p> <p><u>lektura</u>: Moliere, <i>Skąpiec</i>, Podręcznik: Moliere, <i>Skąpiec</i>, s. 253</p>	I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich	<ul style="list-style-type: none"> rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r. I.1.1 rozdziela gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe I.1.3 rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przeczucie; określa ich funkcje I.1.4 	<ul style="list-style-type: none"> podaje najważniejsze informacje o epoce oświecenia wyjaśnia nazwę epoki wyjaśnia terminy: racjonalizm, empiryzm, deizm, ateizm, libertynizm przedstawia krótko najwybitniejszych filozofów epoki (Kartezjusz, Locke, Kant) wie, czym była Wielka Encyklopedia Francuska i wymienia najważniejszych jej twórców wskazuje kontekst historyczny epoki wyjaśnia termin <i>oświecenie</i> określa ramy czasowe i tło historyczne epoki (w Europie i w Polsce) przedstawia najważniejsze kierunki polskich reform czasów stanisławowskich omawia główne osiągnięcia kultury polskiego oświecenia wymienia najważniejszych twórców polskich 2 poł. XVIII w. czyta ze zrozumieniem tekst popularnonaukowy i odpowiada na pytania do tekstu określa, czym jest klasycyzm epoki oświecenia; dostrzega jego związek z filozofią racjonalizmu wyjaśnia koncepcję czystej karty Johna Locke'a wyjaśnia, jak wg Locke'a powstaje wiedza podaje definicję oświecenia wg Immanuela Kanta wyjaśnia, co to jest niepełnoletność wg Kanta i jak filozof rozwija swoją teorię na jej temat analizuje i interpretuje wiersz Czesława Miłosza

lektura: Molier, *Skąpiec*, Podręcznik: Harpagon – portret bohatera, s. 254

lektura: Molier, *Skąpiec*, Podręcznik: „Lepiej śmiechem jest pisać niż łzami, Śmiech to szczerze królestwo człowieka” – komizm w *Skąpcu*, s. 257

podręcznik

„Świat poprawiać – zuchwałę rzemiosło. *Satyry* Ignacego Krasickiego, s. 262
Ignacy Krasicki, *Do króla*, s. 263, *Pijaństwo*, s. 265, *Świat zepsuty*, s. 269
Wojciech Młynarski, *Mistrzostwa w narzekaniu*, s. 271

„I śmiech niekiedy może być nauką”. *Monachomachia*, czyli wojna mnichów, s. 272

Publicystyka oświeceniowa w służbie ojczyzny, s. 278

Liryka patriotyczna okresu oświecenia, s. 283

Franciszek Karpiński, *Żale Sarmaty*, s. 283

Ignacy Krasicki, *Hymn do miłości ojczyzny*, s. 286

lektura: Julian Ursyn Niemcewicz, *Powrót posła*, Podręcznik: Julian Ursyn Niemcewicz, *Powrót posła*, s. 287

lektura: Julian Ursyn Niemcewicz, *Powrót posła*, Podręcznik: Między dawnym a nowym czasem, s. 289

- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego **I.1.5**
 - rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter **I.1.6**
 - wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej **I.1.8**
 - rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji **I.1.9**
 - rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych **I.1.11**
 - porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne **I.1.13**
 - przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej **I.1.14**
 - wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny **I.1.15**
 - rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich
- wskazuje nawiązania wiersza Miłosza do idei oświeceniowych
 - interpretuje wiersz Adama Naruszewicza jako pochwałę rozumu ludzkiego
 - w wierszu Naruszewicza i malarstwie epoki odnajduje kult rozumu ludzkiego, wiedzy i wynalazków
 - na podstawie wiersza *Balon* przedstawia cechy ody
 - wskazuje peryfrazy jako środki typowe dla stylu klasycystycznego
 - przedstawia klasycyzm jako główny nurt artystyczny i myślowy oświecenia (obok sentymentalizmu i rokoka)
 - opowiada treść satyry
 - określa jej tematykę i problematykę
 - wskazuje sposoby portretowania postaci
 - określa, co zostało ośmieszzone i skrytykowane w czytanim utworze
 - rozpoznaje w czytanej satyrze komizm, sarkazm i ironię (cytuje właściwe fragmenty)
 - przedstawia satyrę jako gatunek literacki (na konkretnych przykładach) i jako konwencję estetyczną
 - wyjaśnia, na czym polega dydaktyczno-moralizatorski charakter utworu
 - analizuje i interpretuje utwór Wojciecha Młynarskiego
 - wskazuje nawiązanie utworu Młynarskiego do oświeceniowych satyr
 - wyjaśnia puentę utworu Młynarskiego
 - określa, jakie cechy Polaków wyśmiewa autor
 - przedstawia przebieg wydarzeń ukazanych w utworze
 - charakteryzuje bohaterów *Skąpca* Moliera
 - określa *Skąpca* Moliera jako satyrę społeczną
 - wskazuje cechy komedii
 - definiuje komizm
 - interpretuje *Skąpca* Moliera jako komedię charakterów, odkrywając jednocześnie gorzką wymowę utworu
 - wskazuje środki artystyczne tworzące portrety bohaterów (np. karykaturę, wyolbrzymienie, środki tworzące komizm)
 - rozróżnia rodzaje komizmu: komizm sytuacyjny, językowy, postaci; odnajduje je w utworze

podręcznik

Elegancja, wdzięk, zmysłowość, czyli rokoko, s. 296

Stanisław Trembecki, *Powązki. Idylla*, s. 298

Jean-Honore Fragonard, *Huśtawka*,
Yinka Shonibare, *Huśtawka*, s. 300

Sentymentalizm – poezja serca
w wieku rozumu, s. 302

ZR Jean-Jacques Rousseau, *Nowa Heloiza*, s. 304

Sentymentalizm w Polsce, s. 306
Franciszek Karpiński, *Do Justyny, Laura i Filon, Pieśń wieczorna, O deszcz*

Franciszek Dionizy Kniaźnin, *Dwie lipy*, s. 307

Maria Pawłokowska-Jasnorzewska, *Laura i Filon*, s. 311

ZR W poszukiwaniu świata idealnego.

Utopie w utworach Ignacego Krasickiego i Woltera, s. 312

Wolter, *Kandyd*, s. 313

Ignacy Krasicki, *Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki*, s. 315

ZR plakat: Zalibarek, *Kandyd*, s. 319

podręcznik

Oświecenie. Posumowanie, s. 320

rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości **I.1.16**

- wyjaśnia, na czym polega uniwersalna wymowa *Skapca* Moliera
- wymienia najważniejsze polskie czasopisma oświeceniowe
- określa tematykę oświeceniowych wypowiedzi publicystycznych
- podaje propozycje zmian ustroju państwa, które postulowali oświeceniowi publicyści
- określa, jakie reformy dotyczące mieszczan i chłopów proponowali oświeceniowi publicyści
- wymienia środki językowe, którymi publicyści oddziaływali na odbiorcę
- podaje najważniejsze informacje o utworze Juliana Ursyna Niemcewicza
- określa utwór Niemcewicza jako komedię polityczną
- wymienia i charakteryzuje bohaterów utworu
- przyporządkowuje bohaterów utworu Niemcewicza do określonych stronnictw politycznych
- charakteryzuje lirykę patriotyczną okresu oświecenia
- analizuje i interpretuje wiersze: *Żale Sarmaty* Franciszka Karpińskiego oraz *Hymn do miłości ojczyzny* Ignacego Krasickiego
- znajduje w wierszu Karpińskiego aluzje do wydarzeń historycznych związanych z upadkiem Polski
- porównuje *Żale Sarmaty* z fragmentem *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech*
- charakteryzuje rokoko
- wyjaśnia, z jaką sferą życia związane było rokoko
- wymienia cechy rokoko
- interpretuje tytuł wiersza Stanisława Trembeckiego
- wyjaśnia, jakie korzyści czerpie człowiek z przebywania na łonie natury
- analizuje język utworu
- porównuje obraz Fragonarda z instalacją Shonibare'a
- określa, jak obraz Fragonarda wpisuje się w konwencje epoki
- dokonuje własnej interpretacji obrazu i instalacji
- wymienia cechy literatury sentymtalnej
- streszcza poglądy Jeana Jaquese'a Rousseau
- nazywa uczucia bohaterki *Nowej Heloizy*

- analizuje język Julii
- charakteryzuje miłość sentymentalną
- wyjaśnia, jak forma listu wpływa na sposób mówienia o uczuciach
- wymienia wartości wyznawane przez kawalera Saint-Preux
- charakteryzuje sentymentalizm w Polsce
- dokonuje analizy i interpretacji wiersza *Do Justyny. Tęskność na wiosnę*
- dokonuje analizy i interpretacji wiersza Książna
- porównuje sposób wyrażania uczuć w obu utworach
- wskazuje w utworach cechy sentymentalizmu
- swoimi słowami przedstawia wydarzenia z wiersza *Laura i Filon*
- określa bohaterów lirycznych utworu
- analizuje konstrukcję utworu
- wymienia cechy sielanki
- porównuje klasycyzm i sentymentalizm
- analizuje wiersze religijne Franciszka Karpińskiego
- określa sytuację liryczną w utworach oraz kondycję człowieka w świecie, która się z nich wyłania
- ustala, jaki obraz wyłania się z utworów Karpińskiego
- określa, na czym polega nawiązanie Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej do utworu Karpińskiego
- wyjaśnia, do jakiej konwencji nawiązuje poetka
- wyjaśnia pojęcia *utopia i powiastka filozoficzna*
- opisuje Eldorado jako krainę utopijną
- udowadnia, że *Kandyd* jest powiastką filozoficzną
- charakteryzuje *Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki* jako pierwszą polską powieść
- opisuje wyspę Nipu i zasady na niej panujące
- uzasadnia, że utwór Krasickiego ma charakter dydaktyczny
- porównuje wizję państwa u Platona, Morusa, Woltera i Krasickiego
- przygotowuje się do dyskusji na temat roli utopii w życiu
- opisuje plakat *Zalibarka*
- interpretuje klepsydrę widoczną na plakacie
- określa, na czym polega nawiązanie plakatu do oświecenia
- wyjaśnia, jakie odczytanie *Kandyda* sugeruje plakat

		<ul style="list-style-type: none"> • przypomina najważniejsze rzeczy dotyczące epoki oświecenia: ramy czasowe epoki, style, gatunki literackie, publicystykę, próby reform, teatr, nurty filozoficzne oraz tematykę utworów oświeceniowych
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki I.2.5 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia klasycyzm, sentymentalizm i rokoko jako trzy główne nurty w kulturze i sztuce oświecenia • wymienia racjonalizm, deizm, ateizm i inne prądy filozoficzne oświecenia • określa wpływ osiemnastowiecznych prądów filozoficznych na kulturę oświecenia
III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przeczucie, inwersje) oddziałują na odbiorcę III.1.4 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie, w jaki sposób środki retoryczne oddziałują na odbiorcę i stosuje je w swoich wypowiedziach w określonym celu
III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie	<ul style="list-style-type: none"> • zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji III.2.4 • tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca III.2.6 • w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów III.2.10 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje pytania do treści czytanego tekstu • formułuje pytania do treści akapitów • bierze udział w dyskusji, rzeczowo uzasadniając własne zdanie • wygłasza opinie z uwzględnieniem zasad retoryki i świadomością funkcji tekstu • redaguje rozprawkę • redaguje i wygłasza referat • przygotowuje referat lub inną pracę samodzielną na wybrany temat dotyczący oświecenia • przedstawia najważniejsze zasady tworzenia notatki encyklopedycznej • redaguje notatkę encyklopedyczną na wskazany temat • wygłasza wypowiedź argumentacyjną • wygłasza własną propozycję odczytania tekstu kultury i ją uzasadnia
IV. Samokształcenie	<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć IV.12 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje projekt na jeden z tematów (dotyczących oświecenia) zaproponowanych przez nauczyciela